

SYSTÉM VEREJNÝCH PODPÔR UPLATŇOVANÝCH V SR S VÄZBOU NA LESNÍCKE A NELESNÍCKE ČINNOSTI LESNÉHO HOSPODÁRSTVA V ROKOCH 2008–2009

VIERA PETRÁŠOVÁ

ABSTRACT

Difficult current economic situation demands the evaluation of state policy towards undertakings in difficulties caused by economic recession. Therefore, the discussion on economic instruments becomes a hot topic at the moment. Whereas the wood pulp is redundant in the market for more than a year, forest undertakings suffer from complicated difficulties. In addition, forest undertakings must ensure public service which increases administration costs of forest fortune. This paper contains the analysis of state supporting system for the last 18 years following types of aid and pursuant the structure of activities. There are also shown adopted state policies which may influence forest economy in the light of being the Member State of European Union. Notwithstanding the opportunity of the support provided by structural funds, this paper presents the proposal of Supporting Fund created by state subsidies and duties paid by undertakings being active in wood processing and intermediate products. This fund would be considered when there is a state of calamity and when taking a decision on investing into local wood processing industry.

Key words: Economy, subsidy, supporting fund, forest management

1. ÚVOD

Súčasnú dobu je významnou pre spoločnosť dvomi veľkými udalosťami. Na jednej strane je to problém svetovej finančnej krízy, ktorá sa premieta do hospodárskej politiky nielen podnikov, ale aj štátov a ich svetových organizácií. V EÚ tým, že máme spoločný hospodársky priestor, v ktorom máme jednotné pravidlá pre obchodnú politiku, štátnu pomoc, colnú politiku a iné sa nás budú týkať všetky opatrenia, ktoré momentálne prijímajú centrálné orgány EÚ a ostatné jej poradné orgány. Tieto sa dotýkajú najmä na európskej úrovni nových možností podpory podnikov a tiež znižovaním štátnych rozpočtov pre veľké rozvojové programy kvôli zníženému hospodárskemu rastu.

Na druhej strane závery analýz hospodárskej politiky už spred niekoľkých rokov v rámci SR, ale tiež aj v EÚ poukazujú na nízku konkurencieschopnosť Európy – jej hospodárskeho rastu oproti krajinám ďalekého Východu či USA (napriek jej dlhšie trvajúcim problémom so svojou hospodárskou politikou). Zvyšovanie konkurencieschopnosti je úloha pre všetky krajiny EÚ a sú k tomu zamerané aj špeciálne podporné programy.

Štátna podporná politika zohráva v tomto období mimoriadnu úlohu. Krach veľkých bánk zachraňovali štátnymi intervenciami v mnohých krajinách sveta. Lesné hospodárstvo, ktoré charakterizuje potreba zabezpečovať verejnoprospešné funkcie lesa a nemenej významná je aj jeho sociálna úloha v horských vidieckych oblastiach, je v prípade krízy závislé na podpore štátu alebo na špecifických ekonomických nástrojoch, ktoré mu štát povoľuje.

Práca pojednáva o vývoji štátnej podpornej politiky, jej súčasných možnostiach a návrhoch pre elimináciu nepriaznivých dopadov ekonomickej krízy. Práca sa nezameriava len na priame nástroje dotačnej politiky a činnosti, na ktoré ju je možné získať, ale navrhuje ďalší postup pri presadzovaní priamych a aj nepriamych nástrojov podpory lesného hospodárstva a vznik osobitného podporného fondu.

2. PREHLAD ŠTÁTNEJ PODPORNEJ POLITIKY V ROKOCH 1991 AŽ 2007

Zmenou systému riadenia národného hospodárstva po roku 1989 sa zmenili aj podmienky ekonomického riadenia rezortu a bolo potrebné hľadať cesty ako riešiť zmeny štátnej podpory z centrálne riadeného systému na podporu programov a stanovených priorít politiky štátu. Vtedajším riešením bol vznik štátnych fondov. Pre lesné hospodárstvo v tom období okrem špeciálne vzniknutého Štátneho fondu zveľaďovania lesa bolo možné čerpať financie z viacerých zdrojov.

SYSTEM VEREJNÝCH PODPÔR V ROKOCH 1991 – 2000

Štátny fond zveľaďovania lesov			1991
Štátny fond životného prostredia			1991
Rok 1993 – revitalizačný postrek smreka			
Štátny podporný fond pôdohospodárstva			1991
Pôžičky do LH	rok 1997	44,2 mil. Sk	
	rok 1998	4 mil. Sk	
Štátny fond zveľaďovania poľnohospodárskeho pôdneho fondu			1991
Identifikácia parcel pri zalesňovaní poľnohospodárskej pôdy			
Podpora politiky zamestnanosti			1995
financovanie miezd pri prácach v LH			

Význam diverzifikácie fondov a možnosti čerpať financie bol veľmi významný. Cez Štátny fond životného prostredia bolo možné okrem veľkých akcií ako bolo vápnenie Kysúc v roku 1993 riešiť aj menšie najmä regionálne významné akcie ako napr. rekonštrukcia historických parkov, revitalizácia menších chránených oblastí– prírodné rezervácie, činnosti v národných parkoch či CHKO. Štátny fond životného prostredia mal zabezpečovať revitalizáciu poškodených území. Prijatím zákona o ochrane prírody a krajiny v roku 1994 (zákonč.287/1994 Z. z.) sa možnosti podpory znížili a to najmä z dôvodu nezrovnalosti v posudzovaní pôsobnosti zákona štátnymi orgánmi ochrany prírody voči špeciálnym zákonom upravujúcim režim hospodárenia v lesoch a tiež napr. v poľovníctve.

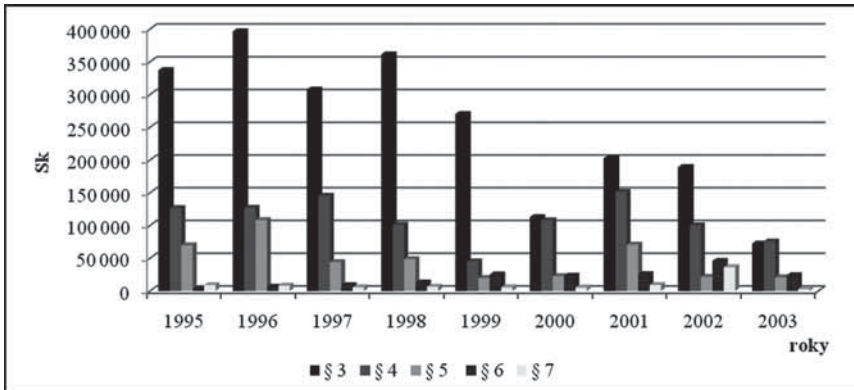
Nemenej významná pomoc bola cez „mäkké“ úvery Štátneho podporného fondu, kde by sa mohli podporiť najmä nákupy nových mechanizmov ako lanovky a odvozné súpravy.

Najmä neštátny sektor v období po roku 1995 využíval dotácie z úradov práce na mzdové prostriedky robotníkov pracujúcich v pestovnej činnosti. V zimnom období sa využívali pre robotníčky a robotníkov vzdelávacie programy, ktoré tiež platil úrad práce z fondu odvodov na nezamestnanosť.

Okrem uvedených fondov bolo možné nepriamo získať finančné prostriedky oslobodením od platenia dane z nehnuteľnosti, vytváraním rezervy na pestovnú činnosť, úľavami cez „zelenú“ naftu a inými.

Prehľad využívania finančných prostriedkov je znázornený na obrázku 1.

Obrázok 1 Štruktúra čerpania dotácií do lesného hospodárstva v rokoch 1995 – 2003 podľa činností

Dotácie boli teda poskytované na tieto činnosti:

§ 3 – lesná pestovná činnosť a ochrana lesa

§ 4 – ekologizácia lesného hospodárstva (záchrana a zachovanie genofondu, prevody a premeny, overenie a realizácia výskumných projektov..)

§ 5 – práce celospoločenského významu (lesotechnické meliorácie, poľovníctvo, zakladanie brehových porastov...)

§ 6 – výkony hospodárskej úpravy lesov

§ 7 – výskumné práce

Nevýhodou štátnych fondov bolo, že nemohli financovať priamo mzdové náklady na výkon napr. poradenstva pre neštátny sektor alebo podporu odborných lesných hospodárov. Financovanie mzdových nákladov bolo len cez projekty, v ktorých boli mzdy nevyhnutnou súčasťou, ale netvorili základ pre financovanie podporenej činnosti. Tento nedostatok bol odstránený v roku 1999.

V štátnej podpornej politike bol významný rok 2001. Zákon č. 553/2001 o zrušení niektorých štátnych fondov, o niektorých opatreniach súvisiacich s ich zrušením s účinnosťou od 1.1.2003 zrušil celú dotačnú politiku cez štátne fondy a pre lesné hospodárstvo znamenal likvidáciu osobitnej dotačnej politiky. V tomto období sa nepreniesli úlohy Štátneho fondu zveľaďovania lesa do platných lesníckych osobitných predpisov a ani sa nepodarilo presadiť jeho obligatórne ciele do neskôr prijatého lesného zákona.

Súčasná štátna podporná politika je postavená na fakultatívnosti pridelenia financií na všetky činnosti v lesnom hospodárstve. V tom období boli dotácie tiež fakultatívne, ale príjmy fondu sa tvorili okrem dotácie zo štátneho rozpočtu aj z osobitných príjmov, ktoré zaručovali funkčnosť osobitného fondu pre lesné hospodárstvo.

V rokoch 2000–2003 bolo možné tiež už čerpať dotácie cez SAPARD–prípravný fond pre štrukturálne fondy. Z celkovej alokovanej sumy pre SR 4,1miliardy Sk sme získali pre lesné hospodárstvo 1,98 % z tejto sumy.

Samostatná podporná politika po roku 2004, keď v programovom vyhlásení vlády SR bola deklarovaná potreba zrušiť dotácie do lesného hospodárstva neexistovala. Dotácie sa poskytovali najmä cez štrukturálne fondy.

V období 2003 až 2007 neexistovali žiadne špeciálne formy štátnej pomoci lesnému hospodárstvu.

V roku 2008 sa poskytuje štátna pomoc cez štrukturálne fondy a cez účelové transfery zo štátneho rozpočtu na prijaté programy v rámci MP SR.

3. SÚČASNÁ EKONOMICKÁ A PODPORNÁ POLITIKA ŠTÁTU VOČI LESNÉMU HOSPODÁRSTVU

Ekonomická politika súčasného obdobia voči lesnému hospodárstvu je charakterizovaná najmä týmito skutočnosťami:

- Monetárna politika zaznamenáva najvýraznejšiu zmenu v menovej politike. Prechod na EURo bude znamenať priamy vplyv na hospodárenie podnikov a príjmy štátu bez vplyvov rôznej úrovne menovej politiky. Takáto analýza na situáciu v obchodnej politike pre lesné hospodárstvo ešte nebola uskutočnená. To znamená aký vplyv bude mať toto opatrenie na pozíciu výnosov, ale aj nákladov v lesníctve. Od roku 2009 jej význam zaniká.

Úverová politika pre súčasné problémy bánk bude znamenať sťažený prístup k úverom. Momentálne neexistuje osobitný nástroj pre podpornú politiku, kde by mohli lesné podniky získať mäkké úvery alebo si mohli pomôcť prefinancovať projekty z Štrukturálnych fondov, ktoré sú financované formou refundácie.

Cenová politika je poznamenaná súčasnou finančnou krízou a nepriaznivou situáciou v odbyte surového dreva už dlhšie obdobie. Jej vplyv na lesné hospodárstvo je veľmi výrazný. Tento vplyv bude pretrvávať aj po roku 2009.

- Fiškálna politika je z hľadiska štátnej podpornej politiky veľmi dôležitá. Je to politika dotácií ako možnosti priamej pomoci lesným podnikom, ale tiež politika nepriamych podpôr a to cez oslobodenie od daní, znižovaním odvodov, ktoré v SR vysoko zafažujú mzdové náklady a tým zdražujú pracovnú silu.

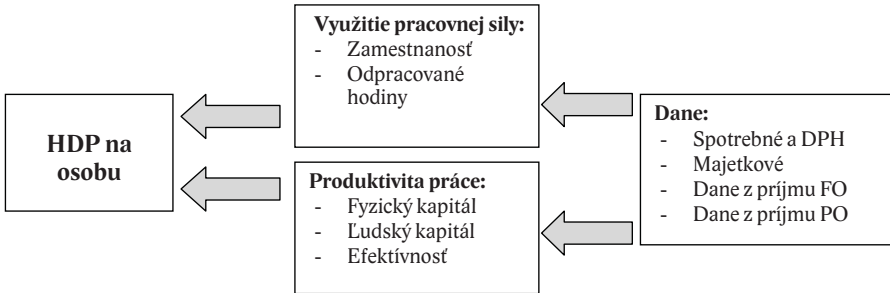
V období rokov 2008–2009 je fiškálna politika a jej nástroje v SR na úrovni predchádzajúcich rokov a zatiaľ ju neovplyvnila ani finančná kríza.

DAŇOVÁ POLITIKA

Pre lesné hospodárstvo pri plánovanej zmene sadzieb DPH v roku 2009 vyplýva možnosť začať diskusiu na tému oslobodenia od DPH činnosti spojené so semenárstvom a možno v rámci podpory domácej suroviny zníženie DPH u surového dreva kvôli jeho lepšiemu odbytu.

Významnú položku tvoria v lesnom hospodárstve dane z nehnuteľnosti, ktoré prenosom ich výberu na obce sa stali v mnohých oblastiach neúnosnými pre lesné podniky. Tieto treba riešiť prípadne úplným oslobodením od ich platenia.

Daňová politika ako nástroj štátnej podpory bude naďalej významná pre lesné podniky. Jej vplyv na rast podniku je znázornený na obrázku2.

Zdroj: OECD

ŠTÁTNE VÝDAVKY A ŠTÁTNA POMOC

Štátna pomoc, ktorú poskytuje pre podniky SR je limitovaná predpismi EÚ, ktoré musíme dodržiavať.

Podľa článku 2 Zmluvy o založení ES je úlohou Spoločenstva vytvorenie spoločného trhu, hospodárskej a menovej únie a uskutočňovaním spoločných politík a činností uvedených v článkoch 3 a 4 podporovať v celom Spoločenstve harmonický, vyrovnaný a trvalo udržateľný rozvoj hospodárskych činností, vysokú úroveň zamestnanosti a sociálnej ochrany, rovné postavenie mužov a žien, trvalo udržateľný a neinflačný rast, vysokú úroveň konkurencieschopnosti a zblížovania hospodárskej výkonnosti, vysokú úroveň ochrany a zlepšovania kvality životného prostredia, zvyšovanie životnej úrovne a kvality života, hospodársku a sociálnu súdržnosť a solidaritu medzi členskými štátmi. Európska únia kladie veľký dôraz na ochranu hospodárskej súťaže, ako to nakoniec vyplýva z ustanovení Zmluvy o založení ES, kde je upravená nielen samostatne v článkoch 81 až 89, ale aj pri úprave iných oblastí, kde táto právna úprava výslovne odkazuje na ochranu hospodárskej súťaže. Najvýznamnejším ustanovením Zmluvy je článok 3 odsek 1 písm. g, podľa ktorého na splnenie cieľov uvedených v článku 2 zahŕňa činnosť Spoločenstva v súlade s podmienkami a časovým plánom systém, ktorým sa zabezpečí, aby sa na vnútornom trhu nenarúšala hospodárska súťaž.

Štátnou pomocou sú najmä dotácia, príspevok, grant, úhrada úrokov alebo časti úrokov z úveru poskytnutého podnikateľovi, úhrada časti úveru a návratná finančná pomoc. Nepriamou formou štátnej pomoci je najmä prevzatie štátnej záruky alebo bankovej záruky, poskytnutie úľavy na dani alebo penále, pokuty, úroku alebo na iných sankciách podľa osobitného predpisu, predaj nehnuteľného majetku štátu alebo obce za cenu nižšiu ako je tržobná cena, poskytovanie poradenských služieb bezplatne alebo za čiastočnú úhradu, odklad platenia dane alebo povolenie zaplatenia dane v splátkach.

ŠTÁTNE VÝDAVKY

Štátne výdavky pretransformované do podpory cez dotácie sa v súčasnosti uplatňujú najmä cez Štrukturálne fondy ako príspevok SR v určitom podiele pri spolufinancovaní.

Štátne výdavky sa tiež uplatňujú priamo cez programy jednotlivých ministerstiev. Lesné hospodárstvo je v súčasnosti podporované najmä z MP SR. Absentuje štátny príspevok z Ministerstva životného prostredia SR.

Lesné podniky môžu opäť získať finančnú podporu cez Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Sú to tieto príspevky podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov:

VZDELÁVANIE A PRÍPRAVA PRE TRH PRÁCE ZAMESTNANCA

Vzdelávanie a príprava pre trh práce zamestnanca je podporou vzdelávania realizovaného zamestnávateľom. Jej cieľom je motivovať zamestnávateľov k vzdelávaniu svojich zamestnancov, a aj touto cestou predchádzať hromadnému prepúšťaniu a zvýšeniu ich konkurencieschopnosti a prostredníctvom lepšieho poskytovania vzdelávacích aktivít svojim zamestnancom.

Príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami

Príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami prijatých do pracovného pomeru z evidencie uchádzačov o zamestnanie sa poskytuje zamestnávateľovi na úhradu

- preddavku na poistné na zdravotné poistenie, poistného na sociálne poistenie a príspevku na starobné dôchodkové sporenie, platených zamestnávateľom a
- sumy preddavku na poistné na zdravotné poistenie a poistného na sociálne poistenie plateného zamestnancom.

PRÍSPEVOK NA VYKONÁVANIE ABSOLVENTSKEJ PRAXE

Účelom absolventskej praxe je:

- získanie odborných zručností a praktických skúseností u zamestnávateľa, ktoré zodpovedajú dosiahnutému stupňu vzdelania absolventa školy
- získanie alebo prehlbovanie odborných zručností alebo praktických skúseností uchádzačom o zamestnanie do 25 rokov veku, ktoré rozšíria ich možnosti uplatnenia na trhu práce

PRÍSPEVOK NA AKTIVAČNÚ ČINNOSŤ FORMOU DOBROVOLNÍCKEJ SLUŽBY

Dobrovoľnícka služba je forma aktivácie uchádzača o zamestnanie vykonávaním dobrovoľníckej činnosti, ktorej cieľom je získanie praktických skúseností pre potreby trhu práce. Počas vykonávania dobrovoľníckej činnosti uchádzač o zamestnanie poskytuje pomoc

- pri starostlivosti o nezamestnané osoby, občanov so zdravotným postihnutím, imigrantov, osoby po návrate z výkonu trestu odňatia slobody, drogovu a inak závislé osoby, nezaopatrené deti a ostatné osoby odkázané na starostlivosť iných osôb, rodinu alebo pri poskytovaní verejnoprospešných služieb a ďalších služieb v oblasti sociálnych vecí, zdravotníctva, vzdelávania, kultúry, športu, **pri tvorbe, ochrane, udržiavaní alebo zlepšovaní životného prostredia**, pri starostlivosti o ochranu a zachovanie kultúrneho dedičstva, pri uskutočňovaní kultúrnych alebo zbierkových charitatívnych akcií pre osoby podľa tohto ustanovenia, pri ochrane spotrebiteľa a v oblasti styku s verejnosťou,
- **pri prírodných katastrofách, ekologických katastrofách**, humanitárnej pomoci a v civilnej ochrane.

Prehľadne sú jednotlivé politiky znázornené v tabuľke 1. Obchodná politika nie je obsahom článku, a preto nie je spracovaná v komentári.

Tabuľka 1 Ekonomická politika a jej vplyv na štátnu politiku lesného hospodárstva

Poznámka: Obchodná politika – je upravená zmluvami s EÚ, roku 1993 Asocičnou dohodou, zrušenie obchodných kvót, možnosť bilaterálnych obchodných dohôd, 2003 – prístupová zmluva s EÚ zrušila akékoľvek opatrenia

Ekonomická politika a jej vplyv na štátnu politiku lesného hospodárstva Politiky a ich nástroje		Priamy vplyv na politiku štátu v LH (roky)			
		1990-2000	2000-2008	2008-2009	
Ekonomická politika	monetárna politika	cenová	/	/	/
		úverová	/	/	/
		menová	/	/	-
	fiškálna politika	daňová	/	/	/
		štátne výdavky (dotácie, štátna pomoc)	/	/	/-
		rozpočtový deficit	/	/	/
	obchodná politika	clo	/-	-	-
		kvóty	/-	-	-
		fytošnitárne opatrenia	/	/	/

Znak / znamená významný vplyv, **znak -** znamená nízky vplyv, **znaky /-** kombinácia znamená vplyv, ktorý môže len v niektorých oblastiach ovplyvniť legislatívou

4. ZÁVER

Súčasná kritická ekonomická situácia môže znamenať okrem už uvedených návrhov zmien v štátnej podpornej politike tiež návrat k špeciálnej podpornej politike pre lesné hospodárstvo. Výhodiskom môže byť Podporný fond dreva. Mal by byť tvorený príspevkami od lesných podnikov, obchodníkov so surovým drevom, ale aj od ďalších spracovateľov surového dreva. Diskusia sa môže otvoriť pre príspevky od výrobcov celulózy a papiera, ale tiež pre priemysel založený na výrobkoch pochádzajúcich z dreva – tlačiarne, nábytkárske podniky a iné.

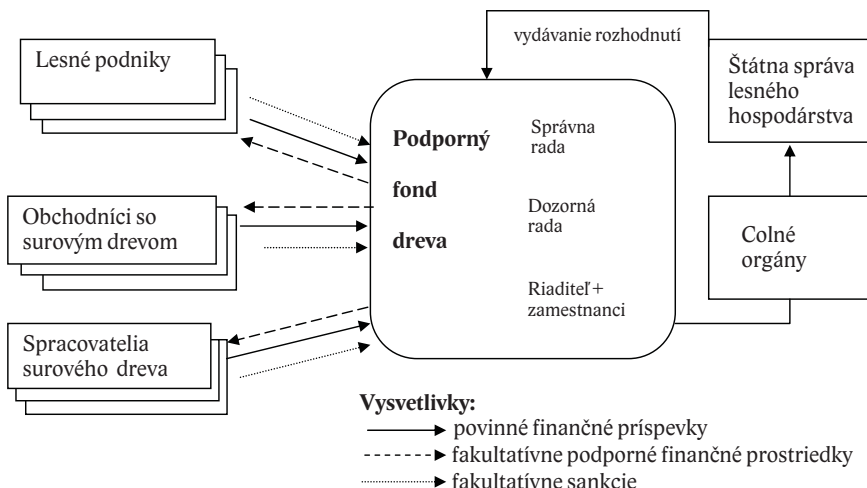
Obdobný postup nie je ničím neobvyklým. Takéto riešenia boli už prijímané na našom území v 80–tych rokoch 19.storočia, 20–tych rokoch 20.storočia a koncom minulého storočia používali osobitné fondy na podporu lesného hospodárstva v Nemecku. Činnosť takéhoto fondu bude musieť byť upravená zákonom.

SYSTÉM OBEHU PRÍSPEVKOV DO PODPORNÉHO FONDU DREVA

Prispievatelia príspevku
Poberatelia podpory

Príjemca príspevku
Podporovateľ projektov

Kontrolná a sankčná funkcia

Príspevky z fondu by sa delili medzi jednotlivých prispievateľov. Rozdielne by mohli byť nástroje podpornej pomoci a forma pomoci.

5. LITERATÚRA

1. KOVÁČ, M.: Dane a ekonomický rast, IFP, MF SR Bratislava, 2008, 3s.
2. PETRÁŠOVÁ, V. A KOL.: Optimalizácia marketingových metód v lesnom hospodárstve. ZS, LVÚ Zvolen, 2002, 83 s., 14 obrázkov, 42 tab., 6 príloh

Adresa autorky:

Ing. Viera Petrášová, CSc.
 Odbor lesníckej stratégie, politiky a ekonomiky
 NLC – Lesnícky výskumný ústav
 T. G. Masaryka 22
 960 92 Zvolen
 E-mail: petrasova@nlcsk.org